

70
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Во. № К. 9. 14/97
Дата 12. 09. 1997

ГЛАВЕН ПРОКУРОР
НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

София, 12. 09. 1997 г.

№ 9128/97. Т

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

2-та Д. Татарчев
12.09.1997

СТ А Н О В И Щ Е

ОТ ИВАН ТАТАРЧЕВ, ГЛАВЕН ПРОКУРОР
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ОТНОСНО: искането на група народни представители от
38-то Народно събрание за обявяване за
противоконституционен Закона за достъп до
документите на бившата Държавна сигурност
/ДВ, бр.63 от 6 август 1997 г./

ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

По повод изпратеното ми искане от група народни представители от
38-то Народно събрание за обявяване за противоконституционен Закона за достъп
до документите на бившата Държавна сигурност /ДВ, бр.63 от 6 август 1997г./,
представям следното становище:

Прогласената с Конституцията решимост за създаване на
демократична, правова и социална държава, изискват да се отстранят всички
условия, които пречат на демократизиране на обществото, създават недоверие
към държавната власт и лицата, заемащи отговорни длъжности в държавното
управление, науката и образованието, в медийните институции.

Законът за достъп до документите на бившата Държавна сигурност отговаря на обществената потребност и очакванията за премахване на опасността от компрометиране на лица, без сигурност за достоверността на информацията и нейния източник, за разстройване на обществения живот чрез внедрени или поставени под натиск ръководители в най-важните сфери на държавата.

Отделни разпоредби на закона са неконституционносъобразни:.

1. Противоречие с чл.8 и чл.117, ал.2 от Конституцията

Чл.8 от Конституцията установява принципа на разделение на властите: законодателната, изпълнителната и съдебната са независими една от друга.

Комисията по чл.4 от ЗДДБДС, ръководена от министъра на вътрешните работи включва ръководителите на специалните служби за разузнаване, сигурност и охрана, които принадлежат изцяло към изпълнителната власт. На тази комисия е възложено и правомощието да извърши проверка за принадлежност на лицата по чл.3, ал.1 към бившата Държавна сигурност. С това една от трите власти - изпълнителната, е поставена de jure и de facto над всички останали власти, президентството и Конституционния съд.

Първо, с оглед на принципа на разделение на властите, подобна комисия не трябва да бъде изградена единствено от представители на изпълнителната власт. Тя може да включва лица, независими от трите власти или представители на трите власти и президентството. По този начин ще се обезпечи взаимен контрол и ще отпаднат съмненията относно безпристрастността при оценяването на информацията, засягаща лица от трите независими власти.

Не е обществено оправдано единствено представителите на органи, които са създавали, обработвали и съхранявали информацията, да дават оценка за нейната стойност.

Председателят на комисията по чл.4, ал.1 от закона също подлежи на проверка съгласно чл.3, ал.1, т.8. Това се отнася и за други членове на комисията.

Включването в комисията по чл.4 от закона на ръководителите на Националната служба за сигурност, Националната разузнавателна служба,

Военното контраразузнаване, Разузнавателното управление на Генералния щаб, Националната служба за охрана и Служба "Архив" на МВР на практика означава, че това няма да бъде постоянно действащ орган и друг ще представя на комисията информацията за оценяване и вземане на решение.

Като е предвидил създаването на комисия само от представители на изпълнителната власт, чиито решения засягат лица от законодателната и съдебната власт, чл.4 от ЗДДБДС в частта му, с която на комисията се възлагат правомощия по Глава II, противоречи на чл.8 и чл.117, ал.2 от Конституцията.

В останалата му част - доколкото на комисията се възлагат правомощията по чл.7, ал.2, чл.12 и чл.14 от ЗДДБДС - чл.4, ал.1 от този закон не противоречи на Конституцията.

Второ, чл.5 от Закона постановява резултатите от проверката за лицата, за които е установена принадлежност към бившата ДС, да се докладват от министъра на вътрешните работи пред Народното събрание.

Народното събрание няма контролни правомощия по отношение на съдебната власт и е необяснимо защо информацията за лицата от съдебната власт, президентството и част от Конституционния съд трябва да се представя на Парламента. Евентуалните решения за съдебната власт могат да се вземат единствено от Висшия съдебен съвет.

С оглед на изложеното, чл.5 от ЗДДБДС противоречи на чл.8 и чл.117, ал.2 от Конституцията.

2. Противоречие с чл.56, чл.120 от Конституцията

Съгласно чл.56 от Конституцията "Всеки гражданин има право на защита, когато са нарушени или застрашени негови права или законни интереси".

Първо, ЗДДБДС ще има големи морални, трудовоправни, гражданскоправни и други последици за отделните лица и техните семейства. Създаването на правна възможност за достъпа, разкриването и използването на информацията може да накърни достойнството и правата на личността, ако няма предвиден механизъм за защита от евентуално неправилни решения. Разпоредбата на § 1, т.3 от Допълнителните разпоредби създава опасност от невярно

документиране и произволно вписване на лица, които не са принадлежали към бившата ДС.

Възможността лицата по чл.3, ал.1 от ЗДДБДС да подават възражения пред същата комисия е палиатив на правото на защита. Дори и възражението да се приеме като форма на жалба, тя се разглежда от същия орган. Дейността на комисията по чл.4, ал.1 на практика остава неконтролируема.

Като лишава засегнатите граждани по чл.3, ал.1 от правото им на защита, чл.4, ал.2 и 3 от ЗДДБДС нарушава разпоредбата чл.56 от Конституцията.

Второ, основно правило според Конституцията е съдилищата да осъществяват контрол за законност на актове и действия на административните органи /чл.120, ал.1/. "Гражданите и юридическите лица могат да обжалват всички административни актове, които ги засягат, освен изрично посочените със закон" /чл.120, ал.2/. ЗДДБДС не е изключил актовете на комисията по чл.4 от кръга на тези, които подлежат на съдебен контрол, но не определя редът за това обжалване.

Нарушено е прокламираното в чл.8 от Международната харта за правата на човека право на ефективно възстановяване на правата му от компетентните национални юрисдикции за действия, нарушаващи негови основни права, както и правото за справедливо и публично разглеждане на делото от независим и безпристрастен съд /чл.10 от Хартата за правата на човека/.

С оглед на изложеното, намирам че чл.4, ал.1 /в частта ѝ с която на създадената комисия се възлагат правомощия по Глава II от закона/, чл.4, ал.ал.2 и 3 и чл.5 от Закона за достъп до документите на бившата Държавна сигурност противоречат на чл.8, чл.56, чл.117, ал.2 и чл.120 от Конституцията и би следвало уважаемият Конституционен съд да обяви тяхната противоконституционност.

ГЛАВЕН ПРОКУРОР
/Ив Татарчев/
